

## Српски дух између сиромаштва и мондијализма



С почетка трећег миленијума, сада и овде, како је то у претходној епохи бивало често изрицано, не само да је тешко дефинисати појам (обимом и садрж ајем) “српског духа”, већ је и незахвално и, чини се, потпуно илузорно – означавати, препознавати те идентификовати његове “деривате” и опилјке, једнако варљиве и умртвљене, колико живе и стварне.

Да ли нам се само чини или је то, на жалост, неоспорна чињеница – како је пре двеста, сто, па и прокажених педесет година, овакво промишљање било не само сродније са својим предметом, већ и далеко лакше и “систематичније” за онога ко се бави овом темом!?

Данас, као да је тај “српски дух” (не национални, националистички, или, пак, слепо афирмативан по питањима отаџбине), тај дух колективне ерудиције, традиције, бројних и иних антиномија, подложен утицајима историје цивилизације, колико и аутохтон, самосвојан – тај Дух културе, уметности, политике и свакодневице, Дух трагедије и колективне жовијалности, хумора и страдалништва, херојства и губитништва, удвориштва и достојанства, дух великих појединаца и дичних истомишљеничких група, дух народа, коначно; као да је он, тај Дух, скрајнут на маргину једног “вјерују” које нивелише, релативизује, спаја и раздваја, по сопственој вољи за премоћ, не базирајући се ни на који систем вредности, осим на онај - уколико вредностима уопште располаже – који ће залагањем “прилагођених” појединаца или прагматичних организација, доприносити њему самом, већма обездуховљеном и рачунарском, но власном да креира сопствени поредак...

У хоризонталној цивилизацијској равни и вертикалној историјској, “српски дух” не само да конкурише репрезентативним отелотворењима европских епохалних духовних постигнућа, већ их, на својим одређеним и закономерним врхунцима и – надилази.

“Историјат” српског духа напорно је, а, чини се и неумесно пласирати у овом напису, стога што је његова историја уједно и историја народа који га је овлаплотио, те паралелно и повест његових “укротитеља”, ментора, цензора, па и – окупатора; у првотном, али и изведеном смислу те речи. Зато је предмет нашег промишљања актуелна позиција тог духа у овим и оваквим, садашњим и делатним околностима у којима са њим или без њега, ако не већ и “на њему” – протичу наши животи, прожимајући га, колико му и одолевајући.

Живећи у материјалном сиромаштву, колико год еуфемистичких синонима за то изналазили етаблирани креатори и хроничари наше збиље, носиоци и протагонисти српског духа, плутају распети дилемом његове острашћене промоције или, пак, потпуне духовне абдикације. Ови први бивају етикетирани као “популисти”, “националисти”, чак и погрдније но што је пристojно навести, а други, који су силом прилика или слабошћу воље и умањене истрајности, одустали, такође бивају каштиговани као “издајнице”, “потурице” или, благонаклоно, “конвертити”. А, у основи обе – силом транзиције и мондијалистичког узуса обележене групације – стоји поменуто сиромаштво, које је увек, од дефиниције аристократије до редефиниције пролетаријата, било препрека и фаталан реметилач ки фактор свеколике духовности. Просто речено, материјално сиромаштво, које порађа егзистенцијалну стрепњу и неверицу, а ова, опет, незнање и колективну депресију, не само да “кроти”, већ и стерилише и “заstraшује” дух који тада тоне у наводни

омраж ени “популизам” и мање наводно издајништво.

Ближи се моменат када бисмо већ могли да закључимо како је српски дух добрано угрожен, како од стране “унутрашњег”, тако и “спољног” непријатеља и ово ваља сасвим сериозно рећи, без икакве жовијалности или потребе за њом.

“Унутрашњи” непријатељ српског духа вреба га из њега самог, из ковчега аутоцензуре у односу на “споља”, у односу на “свет” који ће га наводно промовисати, заправо асимиловати у своје мондијалистичке токове, а тада, не рекавши ни “хвала”, сместити у одговарајућ и “сајт”, за услугу обученим групама и појединцима. И тако Дух лагано нестаје и модификује се у употребљиви “податак”.

За разлику од потоњег, “спољни” непријатељ корумпира српски (материјално сиромашни) дух, настојећи да га максимално експлоатише као “ресурс” у резервној депонији за напајање сопствене стерилности.

И тада се српски дух продаје, изнајмљује и рентира солвентном послодавцу, но, пошто је српски и лукав – и по себи и по Хегелу – овај “дил” мора бити заоденут етичким предзнаком, од којих је најмаркатнији светски “страдалнички” симбол “дисидентства”, типа (талентованих) српских писаца Б. Ћосића, М. Ковача, В. Стевановића ...

Дакако да се Дух не исцрпљује у списатељству, већ и у свим осталим областима делања и уметничког стваралаштва, али се најрепрезентативније “понаша” као роба на трпези или тржишту светске духовне баштине. Неке је, дакле, убила, али неке друге и одржала “прејака реч”...

Они други – а, заправо, први – који нису одбегли из сопствене културе (а које погрдно, уместо неутрално, називају “патриотама”) – не само да душу “нису продали ђаволу”, већ нису запали ни у последњи на листи личних избора – МОРАЛИЗАМ. Они су “аморални” у оној мери у којој пркосе центрифугалној и центрипеталној сили, са проста разлога што се конфронтирају и самој физици духовности, али су дубоки морални у настојању да своју духовну децу не дају на усвајање ситуираним скупинама мондијалистички опредељеним за “клонирање”!

Колико год се назови “популистички” српски дух, конфронтирао “мондијалистичком”, не нашавши и не налазећи и никад и по дефиницији средње решење “руковања” на пола пута, толико се ин витро и у микроравни његове завичајности, сада и овде, тај исти дух “цепа” на курентно праштство и опет курентну софистицираност.

Модерно курентно праштство српског духа, очитовано у тв-серији “Лисице” (писац А. Родић, редитељ Г. Стојановић) иако јалово и ништавно, ДОПРИНОСИ свим негативним предзнацима поменутог духа, грђе и убојитије но што би икоји мондијалистички модел био кадар да устроји. А, супротно томе, жовијални (српски) дух једног радија, именован “Б-92”, до краја и крајности окренут “свету”, ПОДСТИЧЕ српски дух да му се супротстави, јер се квалитетом “удара” на квалитет ... Но, нота бене, парадигматично, дух једног оваквог медија, увезене амбалаже, али интерног пуњења, још је већи изазов за круцијалну “побуну” матичног духа, од оне која би била усмерена ка критици поменутог домаћинског модерног праштства.

И опет се враћамо на две основне АНТИНОМИЈЕ које једнаком непријатељском снагом настоје да сатру, не више српски, већ матични дух једне признате, да не кажемо слављене византијске цивилизације: прва, минимизирањем њених постулата, а друга увећањем њене тржишне вредности на трпези берзе мондијализма.

Најзад, обе су акције у сфери издаје. Она, додуше, не подлеже “кривици”, али порађа нужну и тренутну реакцију!

